

Žaliųjų karjeros pamokų metodikos aprašymas

Euroguidance ambasadorius Aivaras Pranarauškas

Turinys:

1. Žaliasis kursas kaip vienas iš ES prioritetų
2. Kodėl mums reikia žinių apie žaliajį kursą?
3. Ekologinių problemų įvairovė
4. Kokios yra žaliosios profesijos?
5. Koks verslas yra žalias?
6. Kaip su metodika dirbti praktiškai
 - 6.1 Susipažinimo pratimas
 - 6.2 Žali norai
 - 6.3 Anglies pėdsakas
 - 6.4 Žalia linija
 - 6.5 Pinigų lietūs. Pinigai ar žaliasis kursas?
 - 6.6 Žali žingsniai
 - 6.7 Pakomentuok ir perduok žalią profesiją
 - 6.8 Šarados su žaliomis profesijomis
 - 6.9 Rudos, baltos ir žalios darbo vietos
7. Papildoma informacija
 - 1 priedas. Susipažinimo klausimai spausdinimui
 - 2 priedas. Pratimo Žali žingsniai profesijos spausdinimui

1. Žaliasis kursas kaip vienas iš ES prioritetų

Europa susiduria su aibe darbo rinkos iššūkių, ir jų akivaizdoje kelia sau ambicingus tikslus. Žaliasis kursas suka Europą nauja kryptimi. Pirmą kartą ekonomika kreipiamą kryptimi, kuri reikalauja vertybinio sąmoningumo ir pasiruošimo. Kaip internetas pakeitė mūsų gyvenimus prieš 30 metų, taip žaliasis kursas pakeis mūsų gyvenimus per ateinančius 30 metų. Pokyčiai laukia ne tik verslo, bet ir visuomenės, kuri turės persiorientuoti į tvarų vartojimą.

Šios pamokos suteiks daugiau žinių apie žaliąjį kursą ir apie tai, kaip jis keis darbo rinką. Didelei daliai profesijų reikės prisitaikyti prie pokyčių. 2050 metais Europos Sąjunga numato, kad tarša turi būti nulinė.

Darbo rinkoje atsiras daugiau „žalios spalvos“. Naujai besiformuojančiam ir besikeičiančiam verslui reikės darbuotojų su naujais įgūdžiais, o svarbiausia – su nauju vertybiniu požiūriu. Darbuotojai susidurs su žaliais pokyčiais ne tik darbe, bet ir asmeniniame gyvenime.

Turės įvykti vertybinis pokytis. Jei šiandien vertybė yra turėti kuo daugiau, pirkti kuo brangiau, naudoti kuo daugiau, tai ateities vertybės turės persiorientuoti į sąmoningą vartojimą, įvertinant, kokį poveikį tai, ką vartoju, daro aplinkai. Ar mes, kaip žmonės, galėsime ir norėsime pasikeisti? Ar verslas sutiks transformuotis ir įdiegti procesus, kurie pareikalaus papildomų išlaidų, o kartais – atsisakyti dalies pelno?

Bus verslų, kurie atras naujas galimybes, tačiau bus ir tokių, kurie galimybes praras. Vartodami mažiau ir sąmoningiau, mes tikrai nenorėsime būti mažiau laimingi ar atsisakyti įprastos gyvenimo kokybės. Pokyčiai laukia, norime to ar ne, tačiau jie yra būtini siekiant sumažinti neigiamą poveikį aplinkai, kuris kasdien kelia vis didesnes rizikas. Šios rizikos nėra vien atšilimas – tai ir dirvožemio bei vandens užterštumas, visuomenės sveikata, biologinės įvairovės nykimas.

Immanuelis Kantas kažkada rašė, kad jei norite įvertinti savo veiksmo gerumą ar blogumą, pabandykite tą veiksma „padauginti“ tūkstančius kartų. Taigi, jei eidami į parduotuvę pasiimate maišelius, įsivaizduokite, kas būtų, jei tūkstančiai žmonių darytų tą patį. Jei pirkdami kavą išsinešimui naudojate daugkartinį puodelį, įsivaizduokite rezultatą, jei tai darytų tūkstančiai žmonių. Jei pirkote naudotą daiktą ir suteikėte jam antrą šansą, pagalvokite, kas būtų, jei tūkstančių tūkstančiai žmonių elgtųsi taip pat ir naudotų turimus daiktus ilgiau.

Kartais atrodo, kad vienas veiksmas per mažas ir neapčiuopiamas, bet kiekvienas veiksmas yra svarbus. Trumpa istorija apie gaisrą Amazonės džiunglėse: kolibris nešė po vieną lašą vandens ir bandė gesinti gaisrą. Kiti žvėrys klausė: „Kodėl taip darai? Juk tai nepadės užgesinti gaisro.“ Kolibris atsakė: „Aš tiesiog darau maksimaliai tai, ką galiu.“ Tad kiekvienas turėtų pagalvoti apie savo asmeninį indėlį, o tam kartais užtektų pakeisti keletą įpročių.

Šioje metodinėje medžiagoje rasite informacijos apie „žaliąją“ ekonomiką, apie „žaliąjį“ kursą, „žalias“ darbo vietas. Kalbėsime apie tvarumą ir apie tai, kaip kiekvieno iš mūsų veiksmai kasdien gali kurti tvaresnę ir žalesnę ateitį. Medžiaga padės

paruošti „žalius“ užsiėmimus darbui su grupe. Pateikta medžiaga tinka tiek jaunimui, tiek suaugusiems.

2. Kodėl mums reikia žinių apie žaliąjį kursą?

Europos Sąjunga žaliąjį kursą paskelbė kaip ekonomikos vystymosi kryptį, ir tuo pačiu tai pakeis ne tik verslą – tikslas yra, kad keistųsi ir mūsų kasdieninis gyvenimas bei įpročiai. Šie pokyčiai neįvyks staiga – jie vyks mažais žingsneliais, ir mes galbūt tik po 15–20 metų pastebėsime, jog pasaulis pasikeitė. Kadangi žaliajame kurse labai daug dėmesio skiriama darbuotojų naujiems įgūdžiams ir žinioms, mes vis daugiau su tuo susidursime. Žaliasis verslas taip pat sulauks daugiau dėmesio, todėl mums svarbu suprasti, koks verslas yra žalias.

Yra įvairių prognozių, kad perėjimas prie žaliosios ekonomikos turės teigiamą poveikį užimtumui. Tarptautinė darbo organizacija prognozuoja, jog dėl to bus sukurta daugiau darbo vietų nei panaikinta. Didžioji dalis darbuotojų, kurių darbo vietos išnyks, įsidarbins pagal tą pačią profesiją kitose srityse, o tik santykinai nedidelė išnykusių darbo vietų dalis neturės alternatyvų.

Pirmiausia daugumai darbuotojų reikės įgyti naujų įgūdžių. Tarkim, stogdengys ir namo architektas turės papildyti savo žinias, kad projektuojant stogą būtų numatoma, kurioje vietoje ir kaip būtų galima talpinti saulės kolektorių. Pastatų priežiūros administratorius taip pat turės papildomų funkcijų – jis turės būti ir energijos vartojimo auditoriumi. Reikės įgyti papildomų įgūdžių.

Žaliosios ekonomikos paveikta darbo rinka iš darbuotojų reikalauja prisitaikyti prie naujų iššūkių. Didelei daliai pakaks kvalifikacijos tobulinimo kursų, kad žmogus galėtų išlikti darbo rinkoje ir joje dirbti tvariai. Kitai darbuotojų grupei reikės persikvalifikuoti. Turintys tiek minkštųjų įgūdžių (pavardinti), tiek techninių atitinkamos srities žinių darbo rinkoje judės sklandžiau.

Turint omenyje, jog žaliasis kursas vis aktyviau skverbsis į mūsų gyvenimus, svarbu kuo anksčiau suteikti reikiamas žinias ieškantiems darbo ir planuojantiems savo karjerą, kad jie galėtų pasinaudoti žaliosios ekonomikos augimo galimybėmis.

3. Ekologinių problemų įvairovė

Nors dažnai kalbėsime apie CO₂ taršą, norisi akcentuoti, kad žaliasis kursas – tai ne tik apie CO₂ mažinimą. Pagalvokime: kokius taršos šaltinius žinome? Kurie iš jų yra didžiausi? Daugelio atsakymai dažniausiai suksis aplink automobilių išmetamas dujas, gamyklų ar individualių namų kaminus rūkstančius dūmus. Kažkas paminės upes ir jūras, į kurias kartais per televiziją matome, kaip patenka naftos produktai ar kitos pavojingos atliekos. Dar kas nors gali paminėti šiukšles, išmestas miške. Tačiau ekologinių problemų įvairovė, kurias siekiama spręsti žaliojo kurso pagalba, yra kur kas didesnė.

Yra septynios pagrindinės taršos rūšys: oro tarša, vandens tarša, dirvožemio tarša, triukšmo tarša, radioaktyvumas, šviesos tarša ir šiluminis poveikis. Kai kuriems iš jų

– vandeniui, dirvožemiui ar orui – atsigauti ir išsivalyti reikia milijonų metų. Galbūt mažiau girdėta apie triukšmo ir šviesos taršą. Gyvename aplinkoje, kurioje triukšmo vis daugiau, ypač miestų gyventojai tai jaučia. Gyvenimas tokioje aplinkoje, kur triukšmo lygis didesnis nei rekomenduojama, neigiamai veikia mūsų savijautą – mes negalime kokybiškai pailsėti ir jaučiamės labiau įsitempę. Daugėja didmiesčių, kuriuose naktį negalima pamatyti žvaigždžių – taip yra dėl šviesos taršos. Gatvių apšvietimas, reklamų šviesos, automobilių žibintai ir kiti šviesos šaltiniai kartais tokie intensyvūs, kad giedrą naktį žvaigždžių nematyti. Paminėsime kitas aplinkosaugos problemas, nes darbai, prisidedantys prie jų sprendimo, automatiškai priskiriami žaliems darbams.

Dirvožemio nuvertėjimas kyla dėl erozijos, per didelio nuganyimo (kai ta pati žemė naudojama gyvuliams ganyti metų metus), dėl teršalų poveikio, monokultūrų sodinimo, kai kiekvienais metais sodinami tie patys augalai. Agronomas ar ūkininkas, taikantis inovatyvias ir dirvožemį tausojančias technologijas arba sėjomainą, priskiriami žaliosioms profesijoms.

Netvarus atliekų tvarkymas – vidutinis žmogus per dieną išmeta apie 2 kg atliekų, iš kurių didelę dalį sudaro biologiškai neskaidžios šiukšlės, pavyzdžiui, plastikinės pakuotės, toksiškos elektroninės atliekos ir kenksmingos cheminės medžiagos, patenkančios į vandenį. Pasaulinė darbo organizacija visus darbus atliekų surinkimo, rūšiavimo ir perdirbimo srityje vadina žaliais darbais.

Miškų kirtimas – miškai yra natūralūs anglies dioksido „perdirbėjai“ ir gamina šviežią deguonį. Jie padeda reguliuoti temperatūrą ir kritulių kiekį. Kiekvienais metais miškų plotas mažėja dėl didėjančių maisto, pastogės ir kitų žmogaus poreikių. Miškininkai, regioninių parkų ir rezervatų darbuotojai yra žaliosios profesijos, nes jie padeda išsaugoti ir atstatyti miškus.

Kitos problemos – biologinės įvairovės nykimas, vandenynų rūgštėjimas (dėl pernelyg didelio CO₂ kiekio, turinčio įtakos vėžiagyviams ir planktonui), rūgštūs lietūs (susidarantys dėl tam tikrų teršalų atmosferoje, turintys poveikį žmonių sveikatai, laukinei gamtai ir vandens rūšims), azoto ciklo sutrikimas (per didelis azoto kiekis patenka į dirvožemį ir vandenį naudojant žmogaus sukurtas trąšas) bei ozono sluoksnio ardymas (tarša, kurią sukelia chloras ir bromidas – šios nuodingos dujos pasiekia viršutinę atmosferą ir sukuria skylę ozono sluoksnyje).

Vandenvals srityje visi dirbantys priskiriami žalioms profesijoms, nes vandens tarša auga, o švaraus geriamojo vandens tema tampa ekonominiu ir politiniu klausimu. Hidrologas – tai mokslininkas, besispecializuojantis didelio natūralaus vandens (lietaus, nuotėkio, garavimo) ciklo tyrimuose, ir taip pat priskiriamas žaliajai profesijai.

Disbalansuota žvejyba daro poveikį natūralioms ekosistemoms ir lemia vandenynų gyvybės disbalansą. Aplinkosaugininkai, gaudantys brakonierius ar atliekantys kitus aplinkos apsaugos darbus, taip pat priskiriami žaliai profesijai.

Apibendrinant – žalioji kursas apima daug įvairių aplinkosaugos problemų, ne tik CO₂, ir jas sprendžiant padeda įvairių sričių profesijos, kurios visos yra žalios. Tai gali būti kiek neįprasta, nes miškininkas ar ūkininkas – mums seniai žinomos

profesijos, kurių anksčiau nevadinome žaliomis, tačiau dabar vertiname jų poveikį aplinkai.

4. Kokios yra žaliosios profesijos?

Gali būti, jog galvojame, kad žalia profesija – tai nauja profesija, susijusi su atsinaujinančia energetika, saulės jėgainėmis ar vėjo parkais. Tačiau iš tikrųjų tai profesijos, kurių veikloje, kaip galutinis rezultatas, sumažėja tarša, puoselėjama gamtos įvairovė ir jos išsaugojimas, sumažėja iškastinio kuro naudojimas bei mūsų kitų gamtos išteklių vartojimas. Prie žalių profesijų galima priskirti daug gerai pažįstamų profesijų, kurios anksčiau nebuvo identifikuotos kaip žalios.

Žalia profesija dažnai siejama su atsinaujinančia energetika, nes pastaruosius 10 metų ši sritis tapo labai matoma, o kartu atsirado terminai „žali darbai“, „žali verslai“, „žalioji ir žiedinė ekonomika“. Tačiau ar egzistuoja ypatingi „žali“ įgūdžiai? Šioje srityje yra šiek tiek painiavos dėl to, kas yra žali įgūdžiai ir kompetencijos.

Pabandydysime paaiškinti per pavyzdžius. Dviračių taisytojas – pati „žaliausia“ profesija, nes užtikrina, kad ilgai tarnautų pati žaliausia transporto priemonė. Bet ar turi dviračių taisytojas kokių nors žalių įgūdžių ar kompetencijų? Ši profesija mums tokia įprasta, kad net nebūtume linkę ją vadinti žalia.

Žaliasis kursas „nudažo žalia spalva“ tas profesijas, kurios prisideda prie tvarumo. Pavyzdžiui, vėjo jėgainių montuotojui reikia aukštalio patirties, montavimo įgūdžių, inžinerinio mąstymo ir gebėjimo dirbti su įvairia technika. Kiekvieną įgūdį atskirai paėmus, žalumo nepamatytume – esmė yra galutinis darbo rezultatas ilgalaikėje perspektyvoje. Jei montuotojas prisideda savo įgūdžiais prie vėjo jėgainės pastatymo, ilgalaikėje perspektyvoje šis darbas prisideda prie švarios elektros gamybos, ir tas rezultatas „nuspalvina“ jo darbą žalia spalva.

Lygiai taip pat įmonė, montuojanti vėjo jėgaines, gali gauti užsakymą pastatyti turistams apžvalgos bokštą. Jie naudoja tuos pačius įgūdžius, žinias ir techniką, bet vietoje jėgainės pastato bokštą. Ar šį darbą galime pavadinti žaliu? Ne, nes nėra teigiamo poveikio aplinkai. Darbas labai panašus, bet galutinis rezultatas – ne žalias.

Kitas pavyzdys – vandeniliu varomo variklio inžinierius. Tai labai „žalias“ darbas, bet ar jis pats save laiko žalios profesijos atstovu? Jam reikia inžinerinių, mechaninių, fizikos, chemijos ir kitų tradicinių žinių. Jei žinias išskaidytume, žalumo nebūtų – rastume mechatroniką, chemiją, biologiją, fiziką ir pan. Tačiau kuomet variklis veikia, darbo rezultatas duoda teigiamą poveikį aplinkai, ir tai „nudažo“ jo darbą žalia spalva. Norint tapti tokiu specialistu, universitete reikia mokytis tradicinių dalykų, o ne specialiai „žalių“ įgūdžių.

Ryškiai žalių profesijų randama retai. Yra daug žalių atspalvių: kai kurios profesijos žalesnės, kitos – mažiau. Dauguma šiandien vadinamų žaliomis profesijų remiasi tradicinėmis kompetencijomis, o tik kai kurie darbo aspektai yra susiję su žalumu. Pavyzdžiui, marketingo specialistas saulės jėgainių montavimo įmonėje naudoja tradicinius marketingo įrankius, bet kolektyvo sukurta galutinė produktas prisideda

prie žaliajo kurso tikslų, tad ir jo profesija įgyja žalumo.

Statybininkai, renovuojantys daugiabučius, taip pat yra žali darbuotojai. Jie keičia radiatorius ir apšiltina fasadą – tą patį daro kaip įprasti statybininkai, bet galutinis rezultatas prisideda prie tvarumo. Norint įvertinti profesijos žalumą, kartais reikia žiūrėti ne į darbuotojo kompetencijas, o į galutinį rezultatą. Pavyzdžiui, dėvėtų rūbų parduotuvės pardavėja prisideda prie to, kad žmonės ilgiau nešioja drabužius, tausodami gamtos išteklius. Taksi vairuotojas, vairuojantis hibridinį automobilį, išmeta kelis kartus mažiau CO₂ nei analogiškas dyzelinis automobilis – jis taip pat yra „žalias“. Tačiau dauguma jų galbūt nesusimąsto, kad jų veikla yra žalia.

Bendra tendencija ateityje bus tokia, kad daugelyje profesijų atsiras žalumo komponentų. Statybose bus naudojamos ekologiškesnės medžiagos, ūkininkai – ekologiškesnės trąšos. Vairuotojo pažymėjimo siekiantys galbūt turės išlaikyti ir ekologiško vairavimo testą. Dizaineriai ir architektai turės išmokti panaudoti išmanias energijas taupančias technologijas projektuodami pastatus ar įrenginėdami būstą. Tad ieškant žalių profesijų turime žiūrėti ne tik į įgūdžius ir kompetencijas, bet ir į tai, kokią poveikį aplinkai daro profesija.

5. Koks verslas yra žalias?

Su verslu, kaip ir su profesijomis, situacija panaši. Yra daug žalių atspalvių: vienos įmonės prisideda labiau prie žaliajo kurso, kitos – mažiau. Tačiau norint įvertinti įmonės „žalumą“, reikia žiūrėti per tokį prizmę: ar įmonė, lyginant su panašia įmone, išmeta mažiau CO₂. Žinoma, jei įmonė gamina taršius produktus, bet sunaudoja ofise mažiau elektros ir popieriaus nei kita panaši įmonė, keli mažesni „žali“ veiksmai jos iš esmės „nepadaro žalios“. Svarbu vertinti, koks galutinis poveikis aplinkai atsiranda dėl įmonės veiklos.

Daug kalbama apie motyvą – turime motyvuoti žmones karjerai. Šiek tiek panagrinėsime motyvą žaliajo kurso kontekste. Šiandien negalime žmogaus sumotyvuoti rinktis žalią profesiją vien dėl didesnio atlyginimo – šis sektorius neišsiskiria atlyginimu iš kitų sektorių. Negalime teigti, kad žaliajo verslo kūrimas yra mažiau rizikingas – rizika tokia pati, kaip ir kituose versluose. Tad kodėl žmogui rinktis žalią profesiją? Kur ta motyvacija?

Motyvaciją rasime, jei suprasime, kaip asmens vertybės susijusios su žaliuoju kursu. Jei tvarus gyvenimo būdas yra vertybė, žmogui tiks ir patiks žalios profesijos. Jis ar ji tokioms profesijoms teiks pirmenybę, tame matys prasmę ir turės daugiau energijos dirbti. Jei tvarumas nėra vertybė, darbas bus tiesiog darbas, už kurį moka pinigus, nesimatyti papildomos naudos visuomenei ar indėlio į tvaresnę aplinką. Tradiciškai darbo rinkoje patirtis ir įgūdžiai vertinami pinigais, tačiau žaliajoje darbo rinkoje svarbu mokėti įvertinti žmogaus vertybinį požiūrį.

Yra organizacijų, kurios samdo darbuotojus pagal vertybes. Dažniau tai tarptautinės įmonės su išvystyta darbo kultūra, o kartais – didesnės įmonės, galinčios skirti daugiau dėmesio darbuotojų atrankai. Tokios įmonės turi sąmoningus vadovus, kurie rūpinasi darbuotojų savijauta darbo vietoje. Įmonių požiūris: svarbu rasti žmogų,

kurio vertybės sutaptų su įmonės vertybėmis, o visa kita – išmokstama. Šis požiūris bus itin svarbus ir žaliajoje ekonomikoje.

Jei vertybės sutaps, toks žmogus lengviau pritaps kolektyve ir bus labiau motyvuotas dirbti. Žaliajame versle vertybės yra ypatingai svarbios: norint kurti žaliąjį verslą, žalumas turi būti vertybė, kartais net svarbesnė už pelną. Automatiškai tokia įmonė ieškos darbuotojų, kuriems žalumas taip pat yra vertybė. Tradiciniame versle pelnas yra vertybė: įmonė dirba sėkmingai – darbuotojas gauna gerą atlyginimą. Jei darbuotojui pavyksta rasti darbą, kuriame ne tik geras atlyginimas, bet ir galimybės savirealizacijai, augimui bei palaikomas geras mikroklimatas, turime sėkmingos karjeros pavyzdį. Žaliajame versle svarbiausia – žalumas kaip vertybė. Tai reiškia, kad darbuotojo atrankos procese abi pusės – tiek darbuotojas, tiek darbdavys – turi aptarti ne tik CV ir atlyginimą, bet ir vertybes.

Karjeros konsultantui svarbu išmokti pastebėti, kiek darbo ieškantis žmogus turi „žalumo“, ir padėti išsiaiškinti, kiek tai jam svarbu, ar jis nori savo karjerą sieti su šia vertybe. Žmogus gali sakyti, kad gyvena tvariai, tausodamas gamtą, tačiau karjeros su šia sritimi nesieja. Vien trumpo pokalbio neužtenka, tačiau grupėje, atlikus visus siūlomus pratimus ir praleidus pakankamai laiko, galima pastebėti, kuriems dalyviams žalumas svarbus.

Karjeros konsultantas taip pat gali prisidėti prie žaliajo kurso: rasti žaliajam verslui darbuotoją ar darbuotojui darbą pareikalaus daugiau laiko ir energijos, tačiau tinkamai suvedus abi puses, bendradarbiavimas bus tvaresnis ir ilgesnis.

6. Kaip dirbti su metodika dirbti praktiškai

Rasite įvairių pratimų, kuriuos galite dėti jums norima tvarka. Pratimai dažniausiai yra universalūs – tinkami amžiui nuo 7 klasės iki senjorų. Kai kurie pratimai tinka didelėms grupėms. Jei norite auditorijai pateikti teorinės informacijos apie žaliąjį kursą, jos internete yra daug ir įvairios. Šie pratimai atrinkti taip, kad užsiėmimus būtų galima praveisti net ir be teorinės dalies. Pratimų tikslas – supažindinti su žaliomis profesijomis, panagrinėti tvarius asmeninius įpročius ir vertybes.

6.1 Susipažinimas (10 min)

Pirmame priede rasite susipažinimo pratimą. Jį atsispausdinkite ir sukarpykite į lapelius. Iš vieno A4 formato lapo gausite 2 lapelius su klausimais.

Mokymų dalyviai turi atsistoti, pasiimti po lapelį ir rašymo priemonę bei paklausinėti kiekvieną kitą dalyvį. Reikia surasti, kieno vardą jie galėtų užrašyti prie kiekvieno klausimo. Savęs rašyti negalima, o dalyvių vardai negali kartotis. Tai reiškia, kad, nors pvz., Eglė galėtų tikti prie 2 klausimų, ją rašome tik vieną kartą.

Dalyviai bendrauja tarpusavyje ir užduoda klausimus, esančius lapelyje. Pavyzdžiui: „Kas nešasi į parduotuvę savo maišelį?“ Jei Jonas nešasi maišelį, prie to klausimo parašome „Jonas“ ir ieškome žmonių, kurie tikėtų prie kitų klausimų. Laimi tas, kuris pirmas surašo 16 vardų – viso yra 16 klausimų.

Jei grupė yra mažesnė, reikalingų vardų skaičių vertinkite pagal grupės dydį. Pavyzdžiui, jei pamokoje dalyvauja 11 vaikų, galite paprašyti surašyti 10 vardų, taip užtikrinant, kad kiekvienas dalyvis bus pakalbintas. Užduotis dažniausiai trunka apie 10 minučių, priklausomai nuo grupės dydžio.

Jei grupė nėra tarpusavyje pažįstama, baigus užduotį paprašykite lapelius sulankstyti į tris dalis, kad gautųsi trikampis. Ant vienos lapelio dalies dalyviai užrašo savo vardą didelėmis, ryškiomis raidėmis. Taip ekologiškai panaudojame popierių ir gauname vardų korteles, kurios lieka stovėti ant stalų.

6.2 „Žali“ norai (10-15 min)

Gyventi žaliau – tai vertybinis pasirinkimas. Daugelis mano, kad žmogus pasirenka mažiau vartoti vien tam, kad sutaupyti, tačiau tai nebūtinai susiję su taupymu. Pinigus, kurie būtų išleisti netvariam vartojimui, galima skirti kitoms reikmėms, kurios nėra tiek imlios gamtos ištekliams. Ekologiškas ir žalias gyvenimo būdas turi tapti mūsų vertybe.

Kad tai įvyktų, turime geriau suprasti savo norus ir įsivertinti, jog yra svarbesnių dalykų už patį vartojimą. Norų mažinti nereikia – tiesiog tuos norus, kurių vartojimo rezultatas sukelia taršą ar atliekas, reikia pakeisti tvariais norais. Ir tokių norų galite turėti daugiau nei turite šiandien – svarbu, kad jų įgyvendinimas kurtų žalesnį pasaulį.

Ar gyvenimas žaliau pareikalaus iš mūsų kažko atsisakyti? Gali kilti klausimas, kodėl turėtume save riboti, taupyti ar atsisakyti kai kurių pramogų ar patogumų. Gyvenimo kokybė auga, tam mes ir dirbame – kad galėtume patenkinti savo poreikius.

Tačiau pažiūrėjus atidžiau, pramogos ir patogumai niekur nedingsta. Vienas noras gali būti pakeistas kitu, viena pramoga – kita. Be to, verta susimąstyti, ar tikrai visi šiandien turimi norai yra jūsų tikrieji norai.

Be kai kurių nereikalingų daiktų, rūbų ar paslaugų galima gyventi. Tačiau vartojimo kultūra yra aplink mus, ir kartais svetimi norai tampa mūsų norais. Gyvenime galima sukurti, turėti ir patirti daug dalykų, kurie yra tvarūs ir teikia tiek pat teigiamų emocijų.

Nereikia taupyti gyvenimo ir gyventi mažiau – tiesiog iš šimtų norų pasirinkite tuos, kurie yra žalesni. Kiekvienam „nežaliam“ norui galima rasti puikų „žalų“ atitikmenį. Pavyzdžiui, vaikas mėgsta dėlioti Lego. Jei namie yra 20–30 rinkinių, po sudėjimo jie dažnai taip ir stovi. Ar reikia atsisakyti šio noro? Visiškai ne – yra „žalios“ alternatyvos: jei Lego nebežaidžiamas, galima pasikeisti į kitą rinkinį. Taip pat veikia žaislų nuoma: kas kelis mėnesius gaunate naujų žaislų, pažaistus grąžinate ir gaunate naujus. Tai pavyzdys tvaraus vartojimo.

Dabar lentelėje pamatysite įvairias veiklas, norus ir pirkinius. Pažymėkite tuos, kurie, jūsų manymu, yra tvarūs. Naujas telefonas ar batai – tai svarbūs dalykai, tačiau puikus pasirinkimas yra ir naudoti. Kodėl skrydis į Italiją nėra „žalias“? Skrydžiai jūsų asmeniniame anglies pėdsake sudaro didelę CO₂ dalį. Tai nereiškia, kad turite atsisakyti kelionių, bet jas visuomet galima padaryti tvaresnes. Pavyzdžiui, vietoj trijų

trumpų kelionių galite pasirinkti dvi ilgesnes – bendras atostogų dienų skaičius bus tas pats, o skrydžių mažiau.

Žaliasis kursas taip pat ragina rinktis vietinį maistą, kad būtų sutaupytos transportavimo išlaidos. Pavyzdžiui, obuoliai iš tolimos šalies generuoja daugiau CO₂ nei vietiniai.

Pažymėkite, Jūsų manymu, „žalius“ norus

Naujausio modelio telefonas	Kelionė į Prancūziją dviračiu	Naujas baldų komplektas	Nauji batai
Visureigis galingu dyzeliniu varikliu	Naudotas geros būklės telefonas	Skrydis į Italiją	Hibridinis automobilis
Mokymasis groti gitara	Stilingi batai iš Vinted	Greito maisto kompleksas su daug vienkartinių indų	Daugkartinis maišelis
Įkraunamų elementų rinkinys	Vandens gertuvė	Sporto klubo abonementas	Naudota jums įdomi knyga
Plastikinis maišelis	Lietuviški obuoliai	Elektrinis paspirtukas	Obuoliai iš Italijos

Teisingi atsakymai

Naujausio modelio telefonas	Kelionė į Prancūziją dviračiu	Naujas baldų komplektas	Nauji batai
Visureigis galingu dyzeliniu varikliu	Naudotas geros būklės telefonas	Skrydis į Italiją	Hibridinis automobilis
Mokymasis groti gitara	Stilingi batai iš Vinted	Greito maisto kompleksas su daug vienkartinių indų	Daugkartinis maišelis
Įkraunamų elementų rinkinys	Vandens gertuvė	Sporto klubo abonementas	Naudota jums įdomi knyga
Plastikinis maišelis	Lietuviški obuoliai	Elektrinis paspirtukas	Obuoliai iš Italijos

6.3 Anglies pėdsakas (20-30 min)

Europos Sąjunga išsikėlė ambicingą tikslą: 2050 metais į aplinką nebeišmesti CO₂. Taip vadinamasis anglies pėdsakas turėtų būti nulinis. O koks jis yra šiandien? Net jei manote, kad gyvenate tvariai ir ekologiškai, paskaičiavę savo anglies pėdsaką galite nustebti.

Kas yra anglies pėdsakas?

Anglies pėdsakas – tai visuminis šiltnamio dujų (įskaitant anglies dioksidą ir metaną), išsiskiriančių dėl žmogaus veiksmų, kiekis. Tai CO₂ kiekis, kurį į aplinką patenka dėl valstybės, įmonės ar asmens veiklos. Mums įdomiausia yra asmeninis anglies pėdsakas, skaičiuojamas metams – kiek tonų CO₂ žmogus sugeneruoja per metus vartodamas prekes ir paslaugas. Viskas, ką vartojame, turi būti pagaminta, supakuota, transportuota, sandėliuota, šildoma ar šaldoma – tam sunaudojama energija.

Vidutinis anglies pėdsakas žmogui JAV yra 16 tonų – didžiausias pasaulyje. Globaliai vidurkis yra apie 4 tonas. Siekiant apriboti pasaulio temperatūros pakilimą iki 2 °C, iki 2050 m. globalus vidutinis anglies pėdsakas turėtų nukristi iki 2 tonų per metus. Individualus anglies pėdsako mažinimas nuo 16 tonų JAV iki 2 tonų negali įvykti per naktį. Maži pokyčiai kasdien, pavyzdžiui: mažiau mėsos vartojimas, kelionių pasirinkimas mažiau taršiu transportu, drabužių džiovinimas „ant virvės“ vietoje automatinės džiovyklės – ilgainiui lemia didelius rezultatus.

Vidutinis CO₂ pėdsakas vienam žmogui Lietuvoje – 4,14 tonų, Europos Sąjungoje – apie 6,4 tonų, pasaulyje – apie 4,8 tonų.

Kaip apskaičiuojamas asmeninis anglies pėdsakas?

Yra specialios skaičiuoklės, kuriose išskiriamos pagrindinės vartojimo sritys:

1. **Namai** – kokią energiją naudojate (elektrą, šildymą dujomis, malkomis ar kitu būdu). Daugiabutyje reikia sužinoti, kokią kuro rūšį naudoja centralizuotos šilumos tiekėjas. Į skaičiuoklę įvedate suvartotą elektros kiekį ar tonas granulių bei namų gyventojų skaičių – skaičiuoklė automatiškai padalina iš gyventojų.
2. **Skrydžiai** – įvedate, kiek skrydžių atliekate per metus ir iš kokio miesto į kurį keliaujate. Net trys skrydžiai per Europą pirmyn–atgal sudaro apie trečdalį žmogaus metinio CO₂ išmetimo.
3. **Automobiliai ir transportas** – įvedate, koku automobiliu važiuojate, kiek kuro sunaudojate, nuvažiuotus kilometrus, taip pat atstumus su traukiniais ar viešuoju transportu.
4. **Vartojimas** – kiek išleidžiate prekių ir paslaugų metams: maistui, elektronikai, vaistams, rūbams, pramogoms ir pan.

Taip apskaičiuojamas ir antrinis CO₂ kiekis. Pavyzdžiui, užauginti obuolį energija tiesiogiai nereikalauja, tačiau jo transportavimas ar pakavimas sunaudoja energijos. Skaičiuoklė apytiksliai įvertina, kad žmogus, išleidžiantis 5 000 eurų per metus, turės mažesnę anglies pėdsaką nei tas, kuris išleidžia 10 000 eurų.

Carbon Footprint Calculator

DESKU EIACP TEAM • Education

↓ 1K+

MyFootprint | SEB

Skandinaviska Enskil... • Lifestyle

3.2 ★ ↓ 10K+

Rekomenduojame parsisiųsti programėlę Carbon Footprint Calculator arba MyFootprint SEB (lietuviškai) arba eiti į svetainę www.carboonfootprint.com (yra galimybė pasirinkti lietuvių kalbą) ir suvesti duomenis. Gausite rezultatą panašų į šį.

https://www.carbonfootprint.com/calculator.aspx

Pradžią Namas Skrydžiai Automobilis Motociklas Autobusai ir traukiniai Secondary Rezultatai

Jūsų CO2 Pėdsakas:

☒ Namas	0.19 tonų CO ₂
☒ Skrydžiai	2.47 tonų CO ₂
☒ Automobilis	2.52 tonų CO ₂
☒ Motociklas	0.00 tonų CO ₂
☒ Autobusai ir traukiniai	0.05 tonų CO ₂
☒ Secondary	2.55 tonų CO ₂

Iš viso = 7.77 tonų CO₂

Jeigu norite kompensuoti savo CO₂ pėdsako daromą žalą, pažymėkite sritis, kurias norėtumėte kompensuoti ir paspauskite "Kompensuoti dabar" mygtuką.

Iš viso kompensuoti = 7.77 tonų CO₂ **Kompensuoti dabar**

Jūsų Pėdsakas	Lietuva Vidurkis	Pasaulis Vidurkis

- Jūsų pėdsakas 7.77 tonų per metus
- Vidutinis žmonių pėdsakas Lietuva yra 4.14 tonų
- Europos Sąjungos vidurkis yra apytiksliai 6.8 tonų
- Vidutinis pasaulinis CO₂ pėdsakas yra apytiksliai 4.79 tonų
- Pasaulinis tikslas iki 2050 m. yra 0 tonų

Kaip pavyzdys, pateikiamas anglies pėdsakas – 7,77 tonos. Patiksliname, kad „žaliajame kurse“ anglies pėdsako dydis yra tik vienas iš rodiklių – jo nereikėtų vertinti kaip pagrindinio. Reikia atsižvelgti ir į kitus aplinkosaugos aspektus: kiek užterštas vanduo, dirvožemis dėl intensyvaus įvairių cheminių medžiagų naudojimo. „Žaliasis kursas“ siekia pagerinti situaciją daugelyje aplinkosaugos sričių. Norintiems sužinoti daugiau apie anglies pėdsaką, pateikiame keletą nuorodų į internetinius video.

[\(1\) What is a CARBON FOOTPRINT? How to calculate and reduce it? | Climate change – YouTube](#)

[Simple Animated Video: What is a carbon footprint? What can you do about yours? - YouTube](#)

Kaip sumažinti anglies pėdsaką?

Skaičiuoklės duomenys rodo, kad svarbiausios sritys yra namai ir kelionės. Todėl svarbu atkreipti dėmesį į:

- Namų energetinį efektyvumą.
- Buitinės technikos energijos klasę (aukščiausia – A++).
- Elektros tiekėjo kilmę – ar elektros energija gaunama iš atsinaujinančių šaltinių.
- Automobilio taršą, kurią galite rasti registracijos pažymėjime (EURO4, EURO5, EURO6; nuo 2025 m. liepos 1 d. – EURO7). Šis rodiklis nurodo, kiek gramų šiltnamio efektą sukeliančių teršalų automobilis išmeta vienam kilometrui, įskaitant ne tik CO₂. Kuo aukštesnis EURO skaičius, tuo mažesnė tarša.

Jeigu naudojate dviratį, paspirtuką ar elektromobilį, jūsų tiesioginis CO₂ išmetimas yra nulinis. Tačiau svarbu atkreipti dėmesį ir į elektros gamybos šaltinį: pvz., JAV ir Kinijoje 65 % elektros gaunama iš iškastinio kuro, tad net elektromobiliu važiuojant, ekologinė nauda gali būti ribota. Visgi energetikos sektorius transformuojasi, o 2030–2040 m. situacija turėtų gerokai pasikeisti.

Praktinė užduotis:

1. Parsisiųskite programėlę arba apsilankykite internetinėje skaičiuoklėje ir paskaičiuokite savo metinį CO₂ išmetimą.
2. Pažiūrėkite savo automobilio registracijos pažymėjimą.

Jaunimui, neturinčiam namų ar automobilio, galima paskaičiuoti anglies pėdsaką pasiskirstant į 3–4 grupes, priskiriant skirtingus vaidmenis:

- Ūkininkas kaime: augina maistą pats, mėnesinis biudžetas – 1 000 €;
- Miestietis: kasdien važiuoja į darbą, kelis kartus per metus skrenda, biudžetas – 2 000 €;
- Amerikos verslininkas: didelis vartojimas, biudžetas – 10 000 €.

Tokiu būdu gaunamas platesnis rezultatas, didesni kontrastai ir įdomesnės diskusijos.

Diskusijų temos:

- Palyginkite savo rezultatus su pasaulio vidurkiu arba šalimis, kur CO₂ pėdsakas didesnis.
- Ar realu iki 2050 m. sumažinti savo anglies pėdsaką iki nulio? Kaip atrodytų mūsų gyvenimas: vartojimas, kelionės, maistas?
- Istorinis kontekstas: prieš kelis šimtus metų žmonija gyveno be elektros, automobilių, plastiko, augino sau maistą, naudojo natūralias medžiagas – CO₂ emisija buvo minimali.

Svarbu suprasti, kad deginant medieną CO₂ išsiskiria, tačiau tai natūralioje apytakoje: medžio augimo metu jis surenka CO₂, o sudegęs – išskiria jį, kuris vėl absorbuojamas kitų augalų. Problema – iškastinis kuras (anglis, nafta, dujos), kurio naudojimas didina bendrą CO₂ kiekį atmosferoje.

Pratimo nauda:

- Dalyviai sužino, kas yra anglies pėdsakas ir kaip jų veiksmai veikia aplinką.
- Supranta savo atsakomybę ir galimybę prisidėti prie tvaresnio pasaulio.
- Mažinant vartojimą, galima reikšmingai sumažinti asmeninį indėlį į CO₂ išmetimą.

6.4 Žalia linija (10 - 20 min)

Pratimas universalus – tinka, kai norite, kad dalyviai pajudėtų. Dalyvių skaičius gali būti didelis, priklauso nuo patalpos dydžio ir nuo to, ar dalyviai jus gerai girdės. Pratimui reikės lipnios juostos arba virvės (jei virvė būtų žalia – dar geriau). Ištiesiame virvę ant grindų tiesiai arba prie grindų priklijuojame lipnios juostos liniją. Dalyvius paprašome sustoti į vieną liniją veidu į jus. Jūs skaitote klausimą, o tie dalyviai, kurie į jį atsako teigiamai, peržengia liniją. Tada visi grįžta į vietas, skaitote antrą klausimą. Jei dalyvis atsako teigiamai, jis vėl peržengia liniją. Atsakymą

dalyviai parodo veiksmu – žodžiu sakyti nebūtina. Jei vietos labai mažai, galite sudaryti dvi grupes su dviem linijomis. Tokiu atveju abi grupės žiūri vieną į kitą, o teigiamai atsakiusieji išeina į vidurį.

Pratimo nauda: jis padeda grupėje atrasti bendraminčių, kurie gyvena ir elgiasi panašiai. Daugeliui gali atrodyti, kad ekologiškas ir sąmoningo vartojimo gyvenimo būdas yra keistas, tačiau radus bendraminčių, kurie mąsto panašiai, sustiprėja motyvacija toliau taip tęsti. Klausimų sąrašą galite papildyti – papildomų klausimų nesunku sugalvoti. Tiems, kurie dar nėra sąmoningi vartotojai, tai bus galimybė pamatyti pavyzdžių, jog jau šiandien yra žmonių, turinčių tvarius vartojimo įpročius.

Refleksijai liniją ant grindų taip pat galima panaudoti. Paklauskite dalyvių, kas juos nustebino šiame pratime. Kiekvienas paeiliui pasako savo atsiliepimą ir peržengia liniją. Galite apibendrinti ne tik pratimą, bet ir, pavyzdžiui, paskutinę mokymų dalį ar paskutinę mokymų valandą.

Grįžtamasis ryšys: vieną kartą paprašykite, kad per liniją peržengtų tie, kurie mokymus vertina labai gerai, antrą – kurie vertina gerai, trečią – kurie vertina vidutiniškai. Dar galite paklausti dalyvių, kokiais klausimais jie papildytų klausimyną. Gali būti, jog jie pasiūlys įdomių idėjų.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad kai kuriuos teiginius reikėtų perfrazuoti, atsižvelgiant į grupės amžių. Pavyzdžiui, jei turite mokinių grupę, vietoje teiginio „Jei bent kartą per savaitę važiuoji dviračiu vietoj naudojimosi automobiliu“ tikslinga vartoti būsimąjį laiką: „Ar važiuotumėte kartą per savaitę dviračiu vietoje naudojimosi automobiliu?“

Klausimai:

- Nevalgai mėsos arba valgai ją tik kelis kartus per savaitę.
- Jei bent kartą per savaitę važiuoji dviračiu vietoj naudojimosi automobiliu.
- Naudojiesi viešuoju transportu žymiai dažniau negu automobiliu.
- Jei vairuoji mažą automobilį, hibridinį arba suskystintomis automobilineis dujomis varomą automobiliu.
- Naudoji energiją taupančias lemputes.
- Išjungti šviesą kiekvieną kartą kai matai, kad ji nereikalinga.
- Dažniau negu naujus perki naudotus daiktus: kompiuterius, baldus ar kitus daiktus.
- Atsineši ir naudoji savo puodelį kai perki kavą išsinešimui.
- Naudoji perdirbamus ar daugkartinius maišelius pirkiniams.
- Nenaudoji plastikinių lėkščių, šakučių, šaukštų arba neišmeti po vienkartinio panaudojimo.
- Taupai vandenį prausdamasis ar plaudamas indus.
- Spausdini ant panaudoto lapo švarios pusės.
- Naudoji ekologišką buitinę chemiją ar kosmetiką.

Užduotį galima naudoti ne tik įpročiams, bet ir pasaulėžiūrai apžvelgti. Tokie klausimai yra platesni ir galima lengvai sugalvoti jų daugiau. Pvz.

Ar pritariate, jog turi būti didinamas elektromobilių skaičius?
Ar pritariate, jog taršios prekės turi kainuoti daugiau?

Ar sutinkate, jog ir vieno žmogaus indėlis yra reikšmingas?
Ženkite per liniją, jei manote, jog gyvenate ekologiškai?

Padarykite refleksiją:

kas dažniausiai peržengė liniją;

kas mažiausiai;

ką reikėtų daryti, kad visi išgirdę klausimą peržengtų liniją;

kokios priežastys trukdo mums išsiugdyti ekologiškesnius įpročius;

ar neturime tam laiko, ar neturime tam noro, o gal paprasčiausiai nežinome, o gal nematome prasmės;

ką jie dar daro tvaraus, kas galbūt nebuvo paminėta užduoties metu.

6.5 Pinigų lietus (40 – 60 min)

Šis pratimas universalus, tinka bet kurioje mokymų dalyje, dalyvių amžius taip pat neribojamas. Rekomenduojame, kad grupėje būtų iki 20 žmonių. Galima dirbti ir su didesne grupe, bet maksimalus dalyvių skaičius neturėtų būti didesnis negu 30, nes vėliau, dalyvius paskirsčius į grupes, jiems bus sunku dirbti kartu. Smagiausia šį pratimą daryti su tikromis 1 cento monetomis, bet galimi ir kiti variantai. Kad pabrėžtume ekologiškumą, galime vietoje monetų naudoti skardinių žiedelius ar plastikinių butelių kamštelius. Pratimui jums reikės 150–200 monetų, žiedelių arba kamštelių. Skačiuojame taip, kad vienam dalyviui turėtų būti apie 10 monetų: jei 15 dalyvių – maždaug 150 monetų, jei 20 dalyvių – apie 200 monetų. Taip pat jums reikės 3 A4 formato lapų, 3 rašiklių ir 3 maišelių. Lygiai taip pat vietoje A4 formato lapo galite naudoti 3 konferencinio bloknoto lapus ir 3 markerius.

Monetas mes naudosime tam, kad dalyvius suskirstytume į 3 grupes. Prieš pradėdami paaiškinkite taisykles: dabar patalpoje išmėtykite visas monetas, o dalyviai turi palaukti, kol baigsite tai daryti, ir laukti starto. Kitaip gali kilti chaosas vos tik pradėsite monetas mėtyti. Paaiškinkite, kad dalyvių tikslas – surinkti kuo daugiau monetų. Išmėtykite saugiai monetas visoje patalpoje. Tuomet suskaičiuokite iki trijų ir duokite startą pradėti rinkti monetas. Kuomet dalyviai baigs rinkti monetas, tegul grįžta į savo vietas ir suskaičiuoja, kiek monetų surinko. Paprašykite, kad kiekvienas dalyvis pasakytų savo vardą ir kiek monetų surinko. Kai turėsite visus skaičius, paskirstykite dalyvius į tris grupes pagal tai, kiek monetų surinko. Jei grupėje yra 18 žmonių, 6 daugiausiai surinkusius paskiriate į vieną grupę, tuos 6 iš sąrašo išbraukite, tuomet žiūrėkite, kurie 6 iš likusių 12 surinko daugiausia, juos paskirkite į kitą grupę, o likę 6 bus trečioje grupėje. Jei dalyvių skaičius nesidalina iš trijų, tą vieną papildomą dalyvį dažniausiai priskirkite į mažiausiai surinkusių grupę. Pavyzdžiui, turėjote 16 dalyvių – tai bus 5, 5 ir 6.

Paprašykite dalyvius susėsti grupėmis ir duokite kiekvienai grupei po lapą ir rašymo priemonę. Duokite užduotį: kiekviena grupė turi surašyti po 5 dalykus, ką turime savo šalyje, kad visa šalis gyventų tvariau, ekologiškiau ir žaliau. Kokius pokyčius jie inicijuotų, kokius galbūt įstatymus priimtų, ką visuomenėje keistų, kad visi gyventume žaliau. Paprašykite, kad dalyviai būtų kuo tikslesni ir išsamesni savo pasiūlymuose. Aišku, jei grupė jaunesnė, tarkime, 8–10 klasės mokiniai, jie gali tiek nesugalvoti, tačiau vyresniems paaiškinkite, jog jie turi būti detalūs. Neužtenka parašyti „visi

turėtų važinėti elektromobiliais“, „visi turėtų taupyti elektrą“, „visi turės saulės elektrines“, „sumažinsime mokesčius žaliajam verslui“. Tegul pagalvoja, kaip tai pasiekti. Jei siūlys sumažinti mokesčius, ar tai bus sąžininga kitų verslų atžvilgiu? Jei pasiūlys kompensuoti kiekvienam elektromobilio įsigijimą – iš kokių pinigų tai bus padaryta? Aišku, nieko tokio, jei jų pasiūlymai nebus labai argumentuoti. Pratimo tikslas yra atkreipti dėmesį į šią temą ir kūrybiškai paieškoti galbūt visiškai naujų idėjų arba esamų idėjų naujų įgyvendinimo būdų. Nieko tokio, jei ir nežinos, iš kokių lėšų reiktų finansuoti jų idėją.

Duokite grupėms tiek laiko, kiek reikės sugalvoti ir išdiskutuoti tuos 5 pasiūlymus. Jei laiko daug neturite, galite nustatyti laiko limitą, pavyzdžiui, 10 minučių. Kuomet kiekviena grupė baigs darbą, paprašykite, jog jie išrinktų grupės atstovą, kuris pristatys idėjas. Pristatymo eiliškumą galite parinkti savo nuožiūra: galite pradėti nuo tų, kurie surinko daugiausia monetų, arba nuo tų, kurie nori pradėti savanoriškai. Grupės atstovą paprašykite užlipti ant kėdės ir perskaityti visus pasiūlymus. Stovėjimas ant kėdės pajvairina užsiėmimą ir šiek tiek išstumia iš komforto zonos. Tas, kuris pristato, po kelių savaikių neprisimins tų punktų, kuriuos surašė, bet labai ilgai prisimins, kaip pristatymo metu stovėjo ant kėdės. Visus kitus paprašykite įdėmiai klausyti, nes po visų trijų pristatymų reikės balsuoti už labiausiai patikusios grupės planą.

Kuomet visi pristatymai baigti, pasakykite, jog vyks balsavimas. Visų grupių atstovai atsistoja su maišeliais, o kiekvienas užsiėmimo dalyvis balsuoja savo surinktomis monetomis už jam labiausiai patikusį planą. Jei kažkas turi 10 monetų, gali 5 monetas atiduoti vienam planui, kitas 5 – kitam planui. Galima balsuoti ir už savo planą. Suskaičiuokite rezultatus ir juos paskelbkite. Dažnai atsitinka taip, jog daugiausia monetų surinkusi grupė balsuoja už savo planą ir jų planas laimi. Atsiranda proga padiskutuoti, kodėl taip yra, jog laimi galbūt ne geriausias planas, bet tie, kurie turėjo daugiausia monetų. Galima pakalbėti apie tai, ar tai neprimena gyvenimo: turtingieji dažniausiai laimi su savo pasiūlymais. Turtingieji galbūt turi daugiau įtakos ir, pavyzdžiui, naftos verslas gali daryti įtaką, kad sustabdytų atsinaujinančios energetikos plėtrą. Nesvarbu, jog atsinaujinanti energetika yra gera idėja, bet naftos verslas turi daugiau pinigų. Žaliasis kursas lems pokyčius, o daugelis verslų nenorės atsisakyti savo įprastos veiklos, pelno ir bandys daryti įvairią įtaką.

Visgi net jei kai kurie verslai turės nutraukti savo veiklą ar patirti nuostolių, žaliasis kursas yra ta kryptis, kurioje finale laimi visi. Net jei ir tie žmonės, kurie dirba tuose versluose, patirs nuostolių, ateityje jie ir jų vaikai gyvens sveikesnėje ir saugesnėje aplinkoje. Tad žaliasis kursas yra laimėjimas visiems, net jei trumpalaikėje perspektyvoje atrodo kitaip.

Dar svarbu paminėti, jog antroji ir trečioji grupės, turėdamos mažiau monetų, gali laimėti šioje užduotyje, jeigu jos abi susitartų balsuoti, pavyzdžiui, už antros grupės planą. Taip mes galime plačiau pakalbėti apie tai, jog nepriklausomai nuo pinigų, jei visuomenė komunikuoja, net turėdami mažiau resursų žmonės gali pasiekti savo tikslų. Svarbu bendras sutarimas ir komunikacija, pilietinis aktyvumas, kurie taip pat yra labai svarbūs siekiant žaliojo kurso tikslų. Gali laimėti ir mažiausiai monetų

surinkusios grupės planas – tai reiškia, jog nugalėjo geros idėjos, geras idėjų pristatymas, kas taip pat yra labai svarbu.

6.6 „Žali žingsniai“ (20 - 40 min)

Šis pratimas padės dalyviams pabūti žalios profesijos vaidmenyje. Taip pat padės įsivertinti, kiek turi žinių apie įvairias „žalias“ profesijas. Pratimas yra įtraukiantis ir visuomet gaunu labai teigiamą grįžtamąjį ryšį. Pratimas užtruks apie 20–40 minučių, priklausomai nuo grupės dydžio, kiek kartų jį kartosite ir nuo to, kokios trukmės bus diskusija. Taip pat pratimas tinka, kuomet norime, jog grupė pakeistų aplinką, pajudėtų, tad jei grupė ilgesnį laiką sėdėjo ir norite šiek tiek veiklos, pratimas puikiai tiks. Atsispausdinkite pridedamoje medžiagoje esančias profesijas ir sukarpykite į lapelius, taip pat atsispausdinkite klausimų sąrašą. Prieš darant pratimą visiems paaiškinkite taisykles – į vietą, kur eisite atlikti pratimą, geriau eiti jau žinant taisykles, taip bus daugiau drausmės. Pratimas tinkamas grupei iki 20 žmonių, tačiau labai priklauso ir nuo to, kiek erdvės turėsite pratimui. Jei erdvės turite daug, tuomet ir dalyvių gali būti daugiau, tačiau turite įsivertinti, ar dalyviai gerai girdės jūsų skaitomus klausimus.

Pratimo atlikimas: visi sustoja į vieną liniją, veidu į jus, visų kojos turi būti vienoje linijoje. Kuomet dalyviai jau išsirikiavę, duodate ištraukti po lapelį, ant kurio užrašyta žalia profesija. Paprašote dalyvių kitiems nesakyti, kokią profesiją jie išsitraukė – tai galėsite padaryti pratimo pabaigoje.

Šiukšlių surinkėjas	Elektromobilio taksi vairuotojas	Ūkininkas auginantis organinį maistą
Vandens kokybės tyrimų laborantas	Atsinaujinančios energetikos inžinierius	Šiaudinių namų statytojas
Sąvartyno vadybininkas	Miškininkas	Vegetariško maisto šefas
Daugiabučių renovacijos projektų vadovas	Regioninio parko direktorius	Ekologiškos gyvensenos „influenceris“
Saulės elektrinių montuotojas	Geoterminio šildymo įmonės marketingo specialistas	Dėvėtų rūbų parduotuvės pardavėja
Vėjo jėgainių technikas	Ekologiško vairavimo mokytojas	Dviračių taisytojas

Paklauskite dalyvių, ar jie suprato, kokią profesiją išsitraukė. Jei dalyviai yra jaunesni, jie gali nežinoti ar nelabai suprasti kai kurių profesijų, todėl leiskite jiems išsitraukti kitą arba paaiškinkite, kokia tai profesija. Kuomet visi turi lapelius, galite pradėti skaityti klausimus. Kiekvienas dalyvis galvoja apie savo gautą profesiją ir koks būtų tos profesijos atstovo atsakymas. Jei atsakymas teigiamas – jis per vieną pėdą žengia pirmyn. Jei atsakymo nežino arba atsakymas būtų neigiamas – lieka stovėti savo vietoje.

Bus 12 klausimų, tad turite įsivertinti, ar jie turės erdvės padaryti 12 mažų žingsnelių. Kaip ir minėjau, pėdą statome prie pėdos, tad žingsneliai gausis maži.

Klausimai dalyviams

1. Šiandien Jūs esate paklausus darbo rinkoje?
2. Jūsų profesija bus paklausi ir po 15 metų?
3. Jūs uždirbate daugiau nei minimumą?
4. Tam, kad išmokti Jūsų profesijos, reikia mokytis daugiau nei 1 metus?
5. Ar galėtumėte šį darbą dirbti išvykę į užsienį?
6. Ar norint dirbti šį darbą reikia baigti universitetą?
7. Ar dirbant šį darbą galima tikėtis nuoseklaus atlyginimo augimo?
8. Ar dirbant šį darbą reikės nuolat mokytis ir kelti savo kvalifikaciją?
9. Ar gautumėte darbo, jei su šia profesija persikeltumėte į mažą miestelį?
10. Ar galite dirbti šį darbą neišeidami iš namų (nuotoliu)?
11. Turėdamas šią profesiją būsite itin gerbiamas aplinkinių?
12. Turėdamas šią profesiją būsite itin reikalingas aplinkiniams?

Instrukcijos po klausimų

Kuomet baigiate klausimus, toliausiai nukeliavusiųjų galite paklausti, kokias profesijas jie išsitraukė. Jei turite daugiau laiko, galite paklausti visų iš eilės. Jei dalyviams pratimas patiko ir yra laiko, pasiūlykite jį pakartoti: visi grįžta prie vienos linijos, išsitraukia naujus lapelius, o klausimai lieka tie patys.

Pratimo tikslas – ne nueiti kuo daugiau mini žingsnių. Klausimai nėra suformuluoti taip, kad atrinktų „geriausią“ žalią profesiją. Dažniausiai prekyje atsiduria gana universalios profesijos. Kiekvienoje grupėje mokinių išsidėstymas pabaigoje atrodo skirtingai. Pratimo tikslas – patikrinti kiek mokiniai turi žinių apie profesijas, paskatinti domėtis daugiau, paskatinti klausimus ir diskusijas.

Refleksija

Po pratimo atliekama refleksija. Galite grįžti į pagrindinę mokymų vietą arba, jei norisi dar pabūti kitoje aplinkoje, refleksiją atlikti stovint ratu. Refleksijai galite naudoti minkštą streso kamuoliuką: metate jį vienam dalyviui, šis pasisako ir meta kitam. Paklauskite, ar buvo klausimų, į kuriuos dalyviai nežinojo atsakymo. Tai – puiki proga pakalbėti apie kai kurias profesijas plačiau. Dažnai pasirodo, kad dalyviai nežino, koks yra atlyginimas ar kokio išsilavinimo reikia. Padiskutuokite, kas nutinka, kai du žmonės išsitraukia tą pačią profesiją: ar jie nueina vienodą žingsnių skaičių? Jei ne – kodėl? Dažniausiai paaiškėja, kad skirtumas atsiranda dėl žinių: vienas dalyvis profesiją pažįsta geriau, kitas – mažiau.

Profesijų stereotipai

Diskutuojant su mokiniais labai svarbu paliesti stereotipų temą. Dažniausiai gyvenime karjera priklauso ne nuo profesijos pavadinimo, o nuo paties žmogaus. Profesijos dažnai turi stereotipų, kurie daro įtaką pasirinkimams. Šis pratimas padeda pažvelgti kitu kampu: geriau būti labai geru santechniku negu prastu teisininku.

Jei žmogus pozityvus, jis atsakys drąsiau ir nueis toliau, net jei tiksliai nežinos atsakymo. Jei žmogus abejoja savimi, net turėdamas „gerą“ profesiją padarys

mažiau žingsnių, nes nesijaus užtikrintas. Tad nueitas atstumas atspindi ne tik profesijos vertę, bet ir drąsą, pasitikėjimą savimi, pozityvumą. Charakterio savybės gyvenime yra ne mažiau svarbios nei profesijos pasirinkimas. Jei turite daugiau laiko, galite kiekvieną profesiją aptarti plačiau.

Papildomas užduoties variantas

Galima pritaikyti kitokį užduoties variantą: antrą ar trečią kartą atliekant užduotį vietoje naudotų lapelių su skirtingomis profesijomis visiems išdalinama ta pati profesija (profesiją reiktų sugalvoti ir atsispausdinti savarankiškai). Ši dalis gali būti įdomiausia, nes dalyviai nueis skirtingą žingsnių skaičių, nors profesija bus ta pati. Tai suteikia progą diskusijai apie požiūrio svarbą. Užduoties tikslas – suteikti impulsą daugiau pasidomėti profesijų įvairove ir galbūt atrasti naujų galimybių.

6.7 Pakomentuok ir perduok „žalią profesiją“ (10 min)

Šis pratimas gali būti savarankiškas arba gali būti kaip priedas prie pratimo „žali žingsniai“. Jame galėsite panaudoti lapelius, kuriuos jau turite su žaliomis profesijomis. Jei darote kaip pratimą pratimo „žali žingsniai“, tuomet pratimo pabaigoje prieš arba po refleksijos paprašykite, jog dalyviai pasakytų kokių trijų dalykų reikia norint dirbti tą darbą kurį jie išsitraukė, tuomet turi perduoti savo ištrauktą lapelį tam grupės nariui, kuriam ta profesija jo manymų labiausiai tiktų. Jei grupė jaunesnė, tarkime 7-8 klasės mokiniai, galite palengvinti užduotį ir paprašyti, jog pasakytų vieną dalyką, kuris tai profesijai reikalingas ir tuomet paduotų lapelį kitam.

Idealu, jei visi stovėtų ratu ir visi matytų kam kokia profesija atiduodama. Tas kuris perduoda lapelį, dar turėtų trumpai pakomentuoti kodėl būtent tam dalyviui ta profesija atrodo tinkamiausia. Pratimą geriausia daryti mokymų pabaigoje, nes dalyviai turi vieni kitus kažkiek pažinoti (tuo atveju jei grupė nėra tarpusavyje pažįstama), jei nepažinos, jie neturės argumentų, kodėl tą lapelį atiduoda būtent tam žmogui. Tačiau jei iki tol būsite padarę visus kitus pratimus, dalyviai jau bus spėję pakankamai pažinti vieni kitus ir kiek kuris yra „žalias“. Kokia pratimo nauda? Mes patys kartais nematome savęs iš šono ir kitų žmonių pastebėjimai apie mus gali kartais nustebinti, gali ir sumotyvuoti ir įtikinti galbūt net gyvenime pasirinkti tą profesiją, kurios lapelį mums kažkas padavė. Pratimo trukmė nuo 5 iki 10 minučių, priklausomai nuo grupės dydžio.

6.8 Šarados su žaliomis profesijomis (10 – 15 min)

Kadangi jau turite atsispausdinę ir sukarpę lapelius su žaliomis profesijomis, galite pažaisti visiems gerai pažįstamu šaradų formatu.

Dalyviai pasidalija į komandas po 2, 3 arba 4 žmones. Komandoje susitariama, kas spėlios, o kas apibūdins. Užduočiai skirtą laiką ir profesijų skaičių nustato vedantysis – tai priklauso nuo dalyvių amžiaus bei grupės dydžio.

Kiekvienai komandai padalijama po 3, 4 arba 5 lapelius su profesijomis. Per skirtą laiką pasakotojas turi suvaidinti profesiją taip, kad kiti ją atspėtų. Kadangi profesijos jau buvo girdėtos ankstesnėje užduotyje, žaidimas taps lengvesnis – dalyviai bandys prisiminti ir susieti.

Jei norite užduotį pasunkinti, galite įterpti naujų „žalių“ profesijų, kurių nebuvo ankstesnėje „žalių žingsnių“ veikloje. Jei dalyvių yra daugiau, profesijas galima atsispausdinti du kartus – taip turėsite daugiau lapelių.

Ši užduotis labiau tinkama jaunesnių klasių mokiniams.

6.9 Rudos, baltos ir žalios darbo vietos (10 – 15 min)

Pagal ESCO klasifikatorių yra išskiriamos 3 žinių ir įgūdžių kategorijos:

Rudos darbo vietos	Baltos darbo vietos	Žalios darbo vietos
Didina žmogaus veiklos neigiamą poveikį aplinkai, tokias kaip elektros gamyba iš anglies.	Nei didina, nei mažina žmogaus veiklos neigiamą poveikio aplinkai, pavyzdžiui, kompiuterių programinės įrangos testavimas arba programavimas.	Mažina žmogaus veiklos neigiamą poveikį aplinkai, pvz., šilumos/šaldymo ar elektros energijos gamyba iš geoterminės energijos.

Užduotis

Dalyvius padalinkite į 3 komandas ir duokite kiekvienai po vieną lapą. Jei turite galimybę, užduotį galima atlikti ant spalvoto popieriaus: rudo, balto ir žalio.

- Ant **rudo lapo** komanda rašo „rudas“ profesijas.
- Ant **balto lapo** – „baltas“ profesijas.
- Ant **žalio lapo** – „žalias“ profesijas.

Už kiekvieną teisingai parašytą profesiją skiriamas **1 taškas**. Laimi komanda, surinkusi daugiausia taškų.

Kitas užduoties variantas (individualiai)

Jei norite dirbti ne grupėmis, o individualiai, paprašykite, kad kiekvienas dalyvis parašytų:

- 3 rudas profesijas,
- 3 baltas profesijas,
- 3 žalias profesijas.

Jei auditorija labai didelė, galima naudoti aplikaciją (pvz., *Slido*), kuri atvaizduoja per projektorius ant ekrano dalyvių siunčiamas žinutes. Tokiu atveju dirbama trimis

etapais:

1. Paprašykite surašyti „rudas“ darbo vietas. Palaukite, kol dalyviai įves savo variantus, ir parodykite jų atvaizdavimą per projektorį. Aptarkite rezultatus.
2. Tą patį pakartokite su „baltomis“ darbo vietomis.
3. Galiausiai – su „žaliomis“ darbo vietomis.

7. Papildoma informacija

Veiklų trukmė

Pateikiu orientacinę veiklų trukmę. Priklausomai nuo grupės dydžio ir amžiaus veiklų trukmė keisis. Pertraukėles galite organizuoti savo nuožiūra lygiai taip pat kaip metodikos išskaidymą į atskiras pamokas.

Veikla	Trukmė	Komentaras
Susipažinimo pratimas	10 min	
„Žali“ norai	10 - 15 min	
Anglies pėdsakas	20 - 30 min	
Ženk per žalią liniją	10 - 20 min	
Pinigų lietus	40 - 60 min	
Žali žingsniai	20 – 40 min	
Pakomentuok ir perduok „žalią profesiją“	10 min	
Šarados su žaliomis profesijomis	10 – 15 min	
Rudos, baltos ir žalios darbo vietos	10 – 15 min	
Pertraukėlės		Pasirinktina
Viso:	2 val. 20 min – 3 val. 35 min.	3 – 5 akademinės valandos / pamokos

Rekomenduojami straipsniai ir video

[Žiedinės ekonomikos procesas – YouTube](#)

[Mažiau plastiko - daugiau švaraus gyvenimo! - YouTube](#)

Europos žaliasis kursas (8 min)

<https://www.youtube.com/watch?v=gShVdPOp1D4>

Europos sąjungos klimato susitarimas (22 min)

https://www.youtube.com/watch?v=SZbl99x_kv8

[Žalioji ekonomika skatina darbo rinkos transformaciją – kokių įgūdžių reikės darbuotojams? - LRT](#)

[Žalioji ekonomika ir mūsų uždaviniai \(mctau.lt\)](#)

1 priedas. Susipažinimo klausimai spausdinimui

- Kas kiekvieną savaitę važinėja viešuoju transportu? _____
- Kas į parduotuvę visuomet nešasi savo maišelį? _____
- Kas namuose naudoja ekonomišką lemputę? _____
- Kas žino žmogų vairuojantį hibridinį automobilį? _____
- Kas žino žmogų vairuojantį automobilį su dujų įranga? _____
- Kas stengiasi valgyti mažiau mėsos? _____
- Kas perka produktus iš vietinių ūkininkų? _____
- Kas mėgsta užsiimti rūbų ar daiktų atnaujinimu? _____
- Kas tvarkydama namus stengiasi naudoti kuo mažiau chemijos? _____
- Kas yra pasodinęs medį? _____
- Kas spausdina ant antros lapo pusės? _____
- Kas žino, jog reikia išjungti automobilio kondicionierius, kada nėra karšta? _____
- Kas pirksdamas kavą naudoja savo puoduką? _____
- Kam teko pirkti daiktą iš perdirbtos medžiagos? _____
- Kas rūšiuoja šiukšles? _____
- Kas išjungia nenaudojamus prietaisus iš rozetės? _____
-
- Kas kiekvieną savaitę važinėja viešuoju transportu? _____
- Kas į parduotuvę visuomet nešasi savo maišelį? _____
- Kas namuose naudoja ekonomišką lemputę? _____
- Kas žino žmogų vairuojantį hibridinį automobilį? _____
- Kas žino žmogų vairuojantį automobilį su dujų įranga? _____
- Kas stengiasi valgyti mažiau mėsos? _____
- Kas perka produktus iš vietinių ūkininkų? _____
- Kas mėgsta užsiimti rūbų ar daiktų atnaujinimu? _____
- Kas tvarkydama namus stengiasi naudoti kuo mažiau chemijos? _____
- Kas yra pasodinęs medį? _____
- Kas spausdina ant antros lapo pusės? _____
- Kas žino, jog reikia išjungti automobilio kondicionierius, kada nėra karšta? _____
- Kas pirksdamas kavą naudoja savo puoduką? _____
- Kam teko pirkti daiktą iš perdirbtos medžiagos? _____
- Kas rūšiuoja šiukšles? _____
- Kas išjungia nenaudojamus prietaisus iš rozetės? _____

2 priedas. Pratimo „Žali žingsniai“ profesijos spausdinimui

Šiukšlių rūšiuotojas	Elektromobilio taksi vairuotojas	Ūkininkas auginantis organinį maistą
Vandens kokybės tyrimų laborantas	Atsinaujinančios energetikos inžinierius	Šiaudinių namų statytojas
Sąvartyno vadybininkas	Miškininkas	Vegetariško maisto šefas
Daugiabučių renovacijos projektų vadovas	Regioninio parko direktorius	Ekologiškos gyvensenos „influenceris“
Saulės elektrinių montuotojas	Geoterminio šildymo įmonės marketingo specialistas	Dėvėtų rūbų parduotuvės pardavėja
Vėjo jėgainių technikas	Ekologiško vairavimo mokytojas	Dviračių taisytojas